

“Je moet jezelf altijd in de spiegel aan kunnen blijven kijken”

“Integer, onafhankelijk, met een rechte rug, consequent en kritisch nieuwsgierig.” Volgens de NBA Youngprofs die deelnamen aan de Round Table van de programmacommissie ‘Professional Sceptis’, zijn dit de eigenschappen van een professioneel kritische accountant.

Onder begeleiding van Klaas Drupsteen, radio- en televisiepresentator, discussieerden de NBA Youngprofs samen met de programmacommissie over de professioneel kritische houding van de accountant van nu en de toekomst. Hoe kijkt de NBA Youngprof aan tegen de professioneel kritische houding van leidinggevenden? Hoe bereid de opleiding je voor op de praktijk? En belangrijker, hoe professioneel kritisch zijn we eigenlijk zelf?

Naast de blog van Anne-Marika van Arkel, directeur NBA, geeft dit artikel een korte weergave van de observaties van de NBA Youngprofs tijdens de Round table.

De professioneel kritische houding zit nog steeds in de genen van de accountant

Je bent accountant, het is niet iets wat je wordt. Het is als het ware je roeping. De vanzelfsprekende nieuwsgierigheid, het ter discussie stellen van zaken, integriteit en de principiële grondhouding, zijn de eigenschappen die je maken tot de professioneel kritische accountant. In die zin kan je inderdaad zeggen dat de professioneel kritische houding in de genen van de accountant zit.

Helaas kunnen deze positieve eigenschappen, net zoals onze persoonlijke eigenschappen, op de achtergrond geraken, of wellicht beter gezegd, overwoerd worden door meer negatieve eigenschappen. Bijvoorbeeld op het moment dat men onzeker is over de eigen situatie, als er sprake is van tijds- en/of commerciële druk. Op dit soort momenten ontstaan dilemma's voor de accountant en speelt als het goed is zijn geweten op.

Deze dilemma's ervaren de NBA Youngprofs ook in de eigen werksituatie. Bijvoorbeeld wanneer zij het gevoel hebben een controle niet goed uit te kunnen voeren, omdat ze te weinig tijd voor de uitvoering krijgen.

In de praktijk

Tijdens zijn controle ziet een assistent dat een deel van de omzet niet in het juiste jaar is verantwoord. Hij gaat hiervoor naar zijn leidinggevende. Deze stelt dat dit verschil al in een voorbespreking met de financieel directeur aan de orde is geweest en dat is afgesproken hier verder geen opvolging aan te geven. Het betreft immers geen materiële afwijking. Hier is de assistent het echter niet mee eens: het is een controleverschil dat wel degelijk de uitvoeringsmaterialiteit raakt.

Wat zou de assistent moeten doen? En zou het antwoord anders zijn, indien de assistent vooraf was ingelicht over de gemaakte afspraken?

Daarom is het goed dat er voldoende aandacht is en blijft voor de professioneel kritische houding. Binnen het eigen kantoor voor overleg met collega's en leidinggevenden en vanuit de NBA voor de hele beroepsgroep. Want de persoonlijke eigenschappen van de mens als

accountant kan je niet aan- of afleren, maar door voldoende oefening kan je ze zeker aanscherpen.

De dilemma's worden complexer naarmate je hogerop komt

Zeker bij de jongere NBA Youngprofs bestaat het beeld dat leidinggevend en partners vaker minder kritisch zijn dan de assistenten.

Tijdens de discussie werden hierop twee nuanceringen gegeven. Ten eerste zal niet ieder teamlid het geheel van de controle kunnen overzien. Zodoende is het mogelijk dat minder aandacht wordt besteed aan een post die op basis van de risicoanalyse minder risicovol is. Natuurlijk moet dit dan wel goed uitgelegd worden.

Ten tweede heeft een leidinggevende veelal meer kennis van en ervaring met het bedrijf, zodat hij of zij bevindingen in een context weet te plaatsen. Zo kan het zijn dat een onderneming risico's op een andere wijze beheerst dan door de theorie wordt voorschreven. Hierdoor lijkt de gekozen oplossing voor de assistent niet toereikend, terwijl dit toch het geval is. Ook hier moet dit dan natuurlijk wel uitgelegd worden aan de assistent.

Een gedeelde verwachting is wel dat de dilemma's complexer worden naarmate je hogerop komt, juist omdat ook zachtere aspecten, zoals management control en commerciële aspecten, zoals de relatie met de klant, mee gaan tellen in de besluitvorming.

De opleiding bereid mij onvoldoende voor op de praktijk

De mate waarin de opleiding aandacht besteedt aan de professioneel kritische *houding* van de accountant verschilt per opleiding.

Bij alle opleidingen wordt ruime aandacht besteed aan het theoretisch en regelgevende kader inzake de professioneel kritische houding. Echter niet bij alle opleidingen wordt voldoende aandacht besteed aan bedrijfsethische vraagstukken, persoonlijke effectiviteit, integriteit, weerbaarheid, interactievaardigheden, organisatiesensitiviteit en omgang met dilemma's. Hierdoor komen deze accountants onvoorbereid in de '*ratrace*' van de accountancy. Ze doen mee met de budget- en commerciële druk, omdat ze denken dat 'het zo hoort' en nog onvoldoende 'weerbaarheid' hebben opgebouwd om hun integriteit gestand te kunnen doen.

Training on the job, tone-at-the top en aandacht vanuit het onderwijs blijven daarom belangrijk om de accountants van de toekomst hierop voor te bereiden.

We zijn goed op weg om het vertrouwen van de markt terug te winnen

De huidige generatie NBA Youngprofs is positief over de professioneel kritische houding, van zichzelf, zijn collega's en leidinggevend. Zij hebben het gevoel dat na de crisis van eind vorige eeuw en begin deze eeuw een verandering in het beroep is ingezet, die nu haar vruchten begint af te werpen. De leidinggevend van nu hebben de crisis meegemaakt en zorgen hierdoor voor een goede *tone-at-the-top*.

Met het Plan van Aanpak, waaronder de verplichte trainingen Professioneel Kritische Instelling en Bedrijfsethiek is weer een stap in de goede richting gezet. Belangrijk is nu ook het vertrouwen van de markt terug te winnen. We moeten hierbij beseffen dat dit niet vanzelf gaat, communicatie is hier het sleutelwoord.

Maar bovenal moeten we zelf ook de belofte van de professioneel kritische accountant waarmaken. Hier heeft het maatschappelijk verkeer recht op. Elke ochtend weer moeten we onszelf als trotse accountant in de spiegel aan kunnen kijken.

NBA Youngprofs survey 'Klokkenluiden en Professioneel Kritische Instelling'

In 2011 hebben de NBA Youngprofs een klein survey uitgevoerd onder haar doelgroep om inzicht te krijgen in de wijze waarop NBA Youngprofs omgaan met klokkenluiden en de Professioneel Kritische Instelling*. Hoewel de respons te laag was om hier concrete conclusies uit te trekken, komt het beeld van het survey overeen met de resultaten van de round table. Zo voelde een kwart van de respondenten soms de druk commercie boven kwaliteit te moeten stellen. Maar uit het survey bleek ook dat de NBA Youngprofs wel het gevoel hebben veel te leren van hun leidinggevenden wat betreft de Professioneel Kritische Instelling.

* De resultaten van het survey zijn gepresenteerd tijdens de NBA Youngprofs deelsessie van de Accountantsdag van 23 november 2011.
